

กลไกการกำกับดูแลกิจการ: ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของกับ
ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

CORPORATE GOVERNANCE MECHANISM: THE RELATIONSHIP
BETWEEN OWNERSHIP STRUCTURE AND AUDIT FEES

ณัฐพัชร ธรรมนุสาร / ดร. สันสกฤต วิจิตรเลขการ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกการกำกับดูแล โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของทั้งการกระจุกตัวและองค์ประกอบของผู้ถือหุ้นกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2551 กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 121 บริษัท ประกอบไปด้วยกลุ่มบริษัทที่อยู่ในดัชนี SET100 จำนวน 72 บริษัท และกลุ่มตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอจำนวน 49 บริษัท โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบ 56-1 และงบการเงินรวมประจำปี 2551 เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุแบบภาคตัดขวาง เพื่อทดสอบสมมติฐาน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า การกระจุกตัวของการถือครองหุ้นซึ่งวัดจากการถือครองหุ้นสูงสุด 5 อันดับแรกมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ส่วนองค์ประกอบของผู้ถือหุ้นไม่ว่าจะวัดจากการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นภายในซึ่งวัดจากการถือครองหุ้นของคณะกรรมการและผู้บริหาร หรือวัดจากการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบันไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี อย่างไรก็ตามพบว่า ขนาดของกิจการ สภาพคล่องของบริษัท กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี และจำนวนคณะกรรมการที่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ส่วนอัตราส่วนสินค้าง龄เหลือต่อสินทรัพย์รวมและสัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ดังนั้นการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัทให้ความสำคัญกับการสอดส่องดูแลกิจการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการกำกับดูแลกิจการจึงส่งผลให้ผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ที่เกิดในบริษัทลดลงและในที่สุดส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายในการสอดส่องดูแล (Monitoring Cost) ลดลง

คำสำคัญ: โครงสร้างความเป็นเจ้าของ, ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ABSTRACT

The objective of this study was to examine corporate governance mechanism through the relationship between concentration and compositions of ownership structure and audit fees of companies listed in the Stock Exchange of Thailand in year 2008. Samples were 121 companies, consisting of 72 companies in SET100 index and 49 companies in MAI. Data were collected from 56-1 form and consolidated financial statements for the year 2008. Then, the data were analyzed using descriptive statistics which included mean, percentage, minimum, maximum, and standard deviation. Hypotheses tests were performed via cross-sectional multiple regression analysis at statistical significance level of 0.05.

The results indicate that the ownership concentration, measured by the top five largest shareholdings, is negatively associated with the audit fees. The ownership compositions, both institutional ownership and inside ownership measured by shareholdings of directors and management, are not associated with the audit fees. However, the results find that firm size, current ratio, technology industry sector, and the numbers of non-participating executive directors are positively associated with the audit fees. On the other hand, the ratio of inventory to total assets and the numbers of independent directors are negatively associated with the audit fees. Thus, the results exhibit that major shareholders of the firms pay attention on monitoring which is a part of corporate governance mechanism. Such monitoring could diminish any damages caused by the conflict of interest; eventually this could result in a decrease in audit fee which is regarded as a monitoring cost.

Keywords: Ownership Structure, Audit Fees

บทนำ

การเติบโตทางธุรกิจส่งผลให้กิจการเจ้าของคนเดียวขยายตัวกลายเป็นบริษัทขนาดใหญ่ จึงส่งผลให้เจ้าของซึ่งเป็นตัวการ (Principal) ของบริษัทได้มอบอำนาจในการควบคุมให้แก่ผู้บริหารมืออาชีพให้เป็นตัวแทน (Agent) ของตนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้นคือสร้างความมั่งคั่งสูงสุด จึงส่งผลให้แยกความเป็นเจ้าของกิจการและการควบคุมกิจการออกจากกัน (Separation of Ownership and Control) ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ซึ่งส่งผลให้เกิดต้นทุนจากการใช้ตัวแทน (Agency Cost) ขึ้น ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการสร้างภาระผูกพันให้แก่ฝ่ายบริหาร (Bonding Cost) เพื่อจูงใจให้ผู้บริหารมีการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของเจ้าของ อีกนั้นยังเกิดค่าใช้จ่ายในการสอดส่องดูแลฝ่ายบริหาร (Monitoring

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 17

และการสัมมนาวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่ชุมชน ครั้งที่ 5

Cost) โดยการตรวจสอบภายในของกิจการกับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีจากภายนอก บริษัทส่วนใหญ่ในประเทศไทยมีลักษณะโครงสร้างความเป็นเจ้าของแบบกระจุกตัวจึงอาจจะมีการบริหารงานเพื่อเอาเปรียบผู้ลงทุนภายนอกได้ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มของตนเอง บริษัทจึงให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการซึ่งเป็นกระบวนการในการติดตามตรวจสอบเพื่อบริหารงานให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้น ดังนั้นรายงานทางการเงินที่ทางบริษัทเปิดเผยเป็นข้อมูลให้ผู้ถือหุ้นนำมาใช้ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ จึงต้องผ่านการตรวจสอบและรับรองความถูกต้องจากบุคคลภายนอกโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่งการตรวจสอบเป็นส่วนหนึ่งของการสอดส่องดูแลในกลไกการกำกับดูแลกิจการเพื่อลดต้นทุนตัวแทนอื่นๆ โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเรียกว่า ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายในการสอดส่องดูแลของบริษัท

เนื่องจากผู้บริหารมักจะมีการบริหารงานที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่แสดงให้เห็นว่าบริษัทไม่ได้แยกความเป็นเจ้าของและการควบคุมออกจากกันอย่างเด็ดขาด (Claessens, Djankov, and Lang, 2000) ส่งผลให้บริษัทถูกละเลยโดยคนกลุ่มหนึ่ง อีกทั้งกลุ่มผู้มีอำนาจในการควบคุมยังไม่ให้ความสำคัญต่อผลกระทบที่ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทเช่นเดียวกัน (Wong, Chang, and Chen, 2010) ดังนั้น บริษัทจึงมีความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ระหว่างตัวการและตัวการซึ่งก็คือผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมกับผู้ถือหุ้นส่วนน้อย โดยผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมมักจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อบริษัทได้ (Yoshikawa and Rasheed, 2010) ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงต้องมีการเพิ่มขอบเขตการตรวจสอบเพื่อตรวจสอบกิจกรรมที่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทและส่งผลกระทบต่อผู้ถือหุ้นส่วนน้อยได้ ซึ่งการปฏิบัติงานที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายในการสอดส่องดูแลกิจการที่มาจากภายนอกเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

แต่ถ้าหากบริษัทมีการนำการกำกับดูแลกิจการไปใช้ในบริษัทโดยสนับสนุนให้มีการสอดส่องดูแลจากภายนอกจะส่งผลให้บริษัทสามารถลดต้นทุนตัวแทนอื่นๆ ลงได้ เนื่องจากเป็นสิ่งลดแรงจูงใจในการทุจริตของฝ่ายบริหารซึ่งส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทดีขึ้น (Burkart and Panunzi, 2006) บริษัทต้องการให้มีการสอดส่องดูแลทั้งจากภายในและภายนอกเพื่อคอยควบคุมผู้บริหารไม่ให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง โดยบริษัทที่มีการสอดส่องดูแลภายนอกจากผู้สอบบัญชีจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทเพิ่มขึ้น (Ghosh, 2007) ดังนั้น เมื่อบริษัทมีการสอดส่องดูแลที่ดีตลอดมาจะส่งผลให้ผู้สอบบัญชีสามารถลดขอบเขตในการตรวจสอบลงได้ เนื่องจากบริษัทที่มีการสอดส่องดูแลที่ดีเสมอมาจึงส่งผลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการสอดส่องดูแลลดลง ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาการกำกับดูแลกิจการโดยเลือกศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการสอดส่องดูแล โดยการศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 2 กลุ่มด้วยกัน ซึ่งกลุ่มแรกที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มบริษัทที่จดทะเบียนในตลาด

หลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ใน SET100 และกลุ่มตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment: MAI) ในปีพ.ศ.2551

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากลไกการกำกับดูแลกิจการโดยเลือกศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2551

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

การศึกษาครั้งนี้ใช้ทฤษฎีตัวแทนเพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของกิจการและผู้บริหาร ซึ่งผู้ที่มอบอำนาจให้แก่ผู้บริหารเพื่อเข้ามาดำเนินการบริหารกิจการนั้นก็คือ เจ้าของกิจการ จึงเปรียบเสมือนตัวการ (Principal) ในขณะที่ฝ่ายที่ได้รับมอบอำนาจในการบริหารจัดการบริษัทคือผู้บริหาร ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทน (Agent) ผู้บริหารที่ได้รับการว่าจ้างจากเจ้าของกิจการต้องทำให้กิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นก็คือ ทำให้เกิดมูลค่าสูงสุดแก่กิจการ แต่หาปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อผลประโยชน์รวมทั้งวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการและผู้เป็นเจ้าของมีความแตกต่างกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเรียกว่า ปัญหาตัวแทน (Agency Problem) โดยปัญหานี้จะทำให้มูลค่าของกิจการลดลงจากระดับที่ควรจะเป็น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552 อ้างถึง Jensen and Meckling, 1976) เมื่อกิจการมีการแบ่งแยกความเป็นเจ้าของและผู้บริหารออกจากกันจะเกิดปัญหาความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ซึ่งส่งผลให้เกิดต้นทุนตัวแทน (Agency Cost) โดยแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการสร้างภาระผูกพันให้แก่ฝ่ายบริหาร (Bonding Cost) เพื่อให้ผู้บริหารรักษาสัญญาที่ได้ตกลงกับผู้ถือหุ้นไว้โดยการลงทุนหรือกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น โดยให้ค่าผลตอบแทนที่จูงใจอย่างเหมาะสมให้แก่ผู้บริหารเพื่อสร้างภาระผูกพันให้แก่ฝ่ายบริหารในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของเจ้าของอาทิเช่น โบนัส ค่าตอบแทน เป็นต้น ส่วนค่าใช้จ่ายอีกด้านที่เกิดจากต้นทุนตัวแทนคือ ค่าใช้จ่ายในการสอดส่องดูแลฝ่ายบริหาร (Monitoring Cost) เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ถือหุ้นใช้ในการสังเกต ประเมินผลและควบคุมพฤติกรรมของฝ่ายบริหาร เพื่อให้ความมั่นใจว่าการตัดสินใจของผู้บริหารจะสร้างผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น (Jensen and Meckling, 1976)

กลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance)

เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาในประเทศไทยพบปัญหาเกิดขึ้นคือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยบางบริษัทมีผู้บริหารที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทุจริต นอ โกง เอื้อผลประโยชน์แก่พวกพ้องรวมทั้งการนำเสนอข้อมูลที่เป็นเท็จ ซึ่งจะส่งผลให้บริษัทประสบปัญหาถึง

ขึ้นวิกฤตและส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อัน ได้แก่ ผู้ลงทุนในประเทศไทย หน่วยงานการกำกับดูแลตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สมาคมวิชาชีพต่างๆ และผู้ที่มีส่วนได้เสียอื่น เป็นต้น เกิดความวิตกกังวลในเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งการลดโอกาสที่จะเกิดปัญหาต่างๆ ที่ไม่พึงประสงค์นี้ คือ การให้ความสำคัญกับกลไกการกำกับดูแลกิจการอย่างจริงจังมากขึ้น ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องมีการเร่งรัดมาตรฐานด้านการกำกับดูแลให้เป็นไปตามหลักการขององค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ซึ่งเป็นสิ่งที่สนับสนุนและผลักดันให้กิจการมีการพิจารณาระบบการกำกับดูแลที่รอบคอบยิ่งขึ้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552)

โครงสร้างความเป็นเจ้าของ (Ownership Structure)

โครงสร้างความเป็นเจ้าของของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยส่วนมากมีพื้นฐานมาจากบริษัทที่มีลักษณะเดิมเป็นครอบครัว โดยการถือหุ้นส่วนใหญ่รวมทั้งอำนาจการบริหารของบริษัทยังคงอยู่ในสมาชิกของครอบครัว (Big inside shareholder) ซึ่งผู้ลงทุนภายนอกจะมีการพิจารณาเพื่อตัดสินใจลงทุนในบริษัทเนื่องจากผู้ลงทุนภายนอกมีความเชื่อมั่นในกลุ่มของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท (นวพร พงษ์ต้นทศกุล, 2546) ผลการศึกษาของ Asian Development Bank พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่โครงสร้างความเป็นเจ้าของมีลักษณะแบบกระจุกตัวสูงโดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 5 อันดับแรกมีการถือครองหุ้นโดยรวมเกินกว่ากึ่งหนึ่งของหุ้นทั้งหมด (ADB, 2000a) นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ในบริษัทมักจะเป็นผู้บริหารที่อยู่ระดับสูงที่ดำรงตำแหน่งสำคัญของบริษัท หรือสมาชิกครอบครัวของผู้ก่อตั้งบริษัท เนื่องจากบุคคลเหล่านี้จะรักษาอำนาจในการควบคุมบริษัทผ่านการถือหุ้นในสัดส่วนที่สูงมากหรือมีส่วนร่วมในการบริหารงานประจำของบริษัท อีกทั้งกลุ่มผู้ถือหุ้นที่เป็นสถาบันการเงินนั้นมีการถือหุ้นในสัดส่วนที่ลดลงมา (ADB, 2000b)

แนวคิดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ธุรกิจมีการดำเนินงานเพื่อหวังผลกำไรจึงจำเป็นต้องมีการจัดทำงบการเงินเพื่อแสดงถึงฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของกิจการ โดยต้องมีการจัดทำงบการเงินอย่างน้อยปีละครั้ง โดยบริษัทต้องได้รับตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีและแสดงความเห็นต่องบการเงินเพื่อให้การรับรองที่น่าเชื่อถือแก่ผู้ใช้งบการเงิน เนื่องจากผู้สอบบัญชีเป็นผู้ที่มีความเป็นอิสระและเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบัญชี (พยอม สิงห์เสนห์, 2544) โดยพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้บริษัทมีการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีเช่นกันในมาตรา 120 กำหนดไว้ว่า “ให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นสามัญประจำปีแต่งตั้งผู้สอบบัญชีและกำหนดจำนวนค่าสอบบัญชีของบริษัททุกปี ในการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีจะแต่งตั้งผู้สอบบัญชีคนเดิมก็ได้” นอกจากนี้ในการประชุมผู้ถือหุ้นสามัญจะมีการอนุมัติค่าตอบแทนของผู้สอบบัญชีในงวดปัจจุบันซึ่งถือเป็นค่าตอบแทนในการให้บริการ

ตรวจสอบแก่บริษัทแบ่งออกเป็นค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit Fees) และค่าบริการอื่น (Non-audit Fee) (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2551)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Ghosh (2007) ศึกษาการตรวจสอบภายนอกและความเป็นเจ้าของของฝ่ายบริหารมีความสัมพันธ์กับมูลค่าของบริษัทในประเทศอินเดียในปี 2005 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การตรวจสอบภายนอก (การบริการการสอดส่องดูแลจากภายนอก) และความเป็นเจ้าของของฝ่ายบริหาร (การสอดส่องดูแลจากภายใน) มีผลกระทบต่อมูลค่าของบริษัท ปัจจัยภายนอกส่งผลกระทบต่อตัวแทนในการสอดส่องดูแลระหว่างผู้บริหาร ในขณะที่ผู้สอบบัญชีและมูลค่าของบริษัทที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยความเป็นเจ้าของของฝ่ายบริหาร จากผลสรุปแสดงให้เห็นว่า เจ้าของที่เป็นผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับมูลค่าของบริษัทโดยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น ไม่อยู่ในรูปเชิงเส้น โดยเจ้าของที่เป็นผู้บริหารพบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับจำนวนของผู้สอบบัญชีของบริษัท นอกจากนี้จำนวนของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงานของบริษัท ในขณะที่มูลค่าของบริษัทมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับเจ้าของฝ่ายบริหาร

นภาพร พงษ์ดิษฐ์กุล (2546) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการเป็นเจ้าของทั้งการกระจุกตัวและองค์ประกอบของผู้ถือหุ้นกับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 80 บริษัท ผลการศึกษาพบว่าการกระจุกตัวของถือหุ้นซึ่งวัดจากการถือหุ้นสูงสุด 5 อันดับแรกมีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลโดยสมัครใจและการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมด ส่วนองค์ประกอบของผู้ถือหุ้นพบว่า การถือหุ้นของผู้ถือหุ้นภายในที่วัดจากการถือหุ้นของกรรมการและผู้บริหาร ไม่มีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลโดยสมัครใจ โดยข้อกำหนด และ โดยรวมทั้งหมด ในขณะที่การถือหุ้นของนักลงทุนสถาบันนั้นมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูลทั้ง 3 ประเภท

Mitra, Hossain and Deis (2007) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของความเป็นเจ้าของกิจการกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์นิวยอร์ก (New York Stock Exchange: NYSE) ในปี 2000 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีทั้งหมด 3 ปัจจัยด้วยกันคือ สัดส่วนการถือครองหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (ถือครองหุ้นน้อยกว่า 5% ของหุ้นทั้งหมดในบริษัท) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ในขณะที่สัดส่วนการถือครองหุ้นของนักลงทุนสถาบัน (ถือครองหุ้นมากกว่าหรือเท่ากับ 5% ของหุ้นทั้งหมดในบริษัท) และสัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้บริหารผู้ซึ่งถือครองหุ้นรายใหญ่ ปัจจัยทั้ง 2 ปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ส่วนสัดส่วนการถือครองหุ้นของนักลงทุนรายย่อย (ถือครองหุ้นมากกว่าหรือเท่ากับ 5% ของหุ้นทั้งหมดในบริษัท) พบว่าปัจจัยนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มคือ บริษัทจดทะเบียนที่รายชื่อหลักทรัพย์ของบริษัทถูกนำมาใช้ในการคำนวณดัชนี SET100 ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินและบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน โดยมีจำนวนบริษัททั้งสิ้น 72 บริษัท ส่วนกลุ่มประชากรที่อยู่ในกลุ่มตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ หรือกลุ่มธุรกิจขนาดกลางซึ่งไม่รวมบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือข้อมูลในส่วนของการประเมินการสอบบัญชี โดยมีจำนวนบริษัททั้งสิ้น 49 บริษัท ดังนั้น บริษัทที่นำมาใช้ในการศึกษาค้างนี้จึงมีจำนวนทั้งสิ้น 121 บริษัท โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับงบการเงินรวมและแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) ประจำปี 2551 ที่เปิดเผยผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยผู้วิจัยได้สรุปสมมติฐานในการศึกษาไว้ 3 สมมติฐาน ดังนี้

1. สมมติฐานเกี่ยวกับการกระจุยตัวของการถือหุ้น

H₁: สัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 5 อันดับแรกมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

2. สมมติฐานเกี่ยวกับผู้ถือหุ้นประเภทบุคคลภายใน

H₂: สัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้บริหารและคณะกรรมการมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

3. สมมติฐานเกี่ยวกับผู้ถือหุ้นประเภทสถาบัน

H₃: สัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบันมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

โดยในการศึกษาค้างนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุแบบภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Multiple Regression Model) โดยการวัดค่าตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวแปรตาม Natural Logarithm (ln) ค่าธรรมเนียมการผู้สอบบัญชี (LAFEE) คือค่าตอบแทนที่มาจากบริการตรวจสอบบัญชีเท่านั้น

ตัวแปรทดสอบที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้แบ่งออกเป็น 3 ตัวแปร ประกอบด้วย

1. สัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นสูงสุด 5 อันดับแรก (TOP5) โดยคำนวณได้จากอัตราส่วนของจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นสูงสุด 5 อันดับแรกถือครองอยู่ต่อจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัท

2. สัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้บริหารและกรรมการ (MOWN) โดยคำนวณได้จากอัตราส่วนของจำนวนหุ้นที่ผู้บริหารและกรรมการของบริษัทถือครองอยู่ต่อจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัท

3. สัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบัน (INSOWN) โดยคำนวณได้จากอัตราส่วนของจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นสถาบันถือครองอยู่ต่อจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัท

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 17

และการสัมมนาวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่ชุมชน ครั้งที่ 5

ตัวแปรควบคุมแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกันดังต่อไปนี้

1. ลักษณะเฉพาะของบริษัท ประกอบด้วย

1.1 ขนาดของกิจการ (SIZE) โดยคำนวณได้จาก Natural Logarithm (ln) ของจำนวนรายได้รวม (Total Revenue)

1.2 ระดับความซับซ้อนของกิจการ (Degree of Corporate Complexity) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตัวแปรดังนี้ อัตราส่วนลูกหนี้การค้าและตัวเงินรับจากกิจการที่เกี่ยวข้องต่อสินทรัพย์ (REC) โดยคำนวณได้จากลูกหนี้การค้าและตัวเงินรับจากกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหารด้วยสินทรัพย์รวมปลายปี และอัตราส่วนสินค้าคงเหลือต่อสินทรัพย์รวม (INV) โดยคำนวณได้จากสินค้าคงเหลือหารด้วยสินทรัพย์รวมปลายปี

1.3 ผลขาดทุนจากการดำเนินงาน (LOSS) วัดค่าด้วยตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) โดยกำหนดให้ 1 = บริษัทที่มีผลขาดทุนจากการดำเนินงานก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้อย่างน้อย 2 ปี ภายใน 3 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่ 0 = กรณีอื่นๆ

1.4 สภาพคล่องของบริษัท (Current Ratio: CR) โดยคำนวณจากสินทรัพย์หมุนเวียนหารด้วยหนี้สินหมุนเวียน

1.5 อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (LEVERAGE) โดยคำนวณจากหนี้สินรวมปลายปีหารด้วยสินทรัพย์รวมปลายปี

1.6 ผลกำไรของกิจการ (Corporate Profitability) โดยนำจากอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ (Return on Asset: ROA) มาใช้ในการศึกษาคำนวณได้จากกำไร (ขาดทุน) ก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้คูณ 100 หารด้วยสินทรัพย์รวมปลายปี

1.7 ชนิดของอุตสาหกรรม (INDUS) วัดค่าด้วยตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) โดยกำหนดให้ INDUS1 แทนกลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร INDUS 2 แทนกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุตสาหกรรม INDUS 3 แทนกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง INDUS 4 แทนกลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร INDUS 5 แทนกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ และ INDUS 6 แทนกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี โดยตัวแปรหุ่นแต่ละตัวจะมีค่าเป็น 1 เมื่อเป็นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นๆ และมีค่าเป็น 0 เมื่อเป็นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ ในกรณีที่ไมเข้าเกณฑ์อุตสาหกรรมใดให้ถือว่าเป็นกลุ่มธุรกิจขนาดกลางหรือกลุ่มตลาดเอ็ม เอ ไอ

2. ลักษณะของคณะกรรมการบริษัท แบ่งออกเป็น 4 ตัวแปรดังนี้

2.1 การรวมตำแหน่งระหว่างประธานของประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ (CEOIND) วัดค่าด้วยตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) โดยกำหนดให้ 1 = เมื่อมีการรวมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ ในขณะที่ 0 = เมื่อไม่มีการควบรวมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับกรรมการผู้จัดการ

2.2 จำนวนครั้งของการประชุม (BDMT) โดยคำนวณได้จากกราฟที่สองของจำนวนครั้งการประชุมของคณะกรรมการบริษัทต่อ 1 รอบระยะเวลาการดำเนินงานของบริษัท

2.3 จำนวนคณะกรรมการที่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหาร (BDEXP) โดยคำนวณได้จากกราฟที่สองของจำนวนคณะกรรมการที่มาจากภายนอกและเป็นอิสระจากบริษัทโดยสมาชิกของคณะกรรมการบริษัทต้องไม่มีส่วนร่วมในการบริหารงานประจำของบริษัท

2.4 สัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการ (BDINDP) โดยคำนวณได้จากเปอร์เซ็นต์ของคณะกรรมการจากภายนอกที่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหาร

3. คณะกรรมการตรวจสอบ แบ่งออกเป็น 2 ตัวแปรดังนี้

3.1 การเข้าประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ (ACMBET) วัดค่าด้วยตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) โดยกำหนดให้ 1 = คณะกรรมการตรวจสอบมีการประชุมโดยเฉลี่ยอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง ในขณะที่ 0 = กรณีอื่นๆ

3.2 ความชำนาญของคณะกรรมการตรวจสอบ (ACEXP) วัดค่าด้วยตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) โดยกำหนดให้ 1 = คณะกรรมการตรวจสอบความชำนาญทางด้านบัญชีหรือด้านการเงินอย่างน้อย 1 คน ในขณะที่ 0 = กรณีอื่นๆ

สรุปผลการวิจัย

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (β)	Sig. t	Tolerance	VIF
Constant	8.006	0.000***		
TOP5	-0.010	0.024***	0.732	1.365
MOWN	-0.003	0.437	0.425	2.353
INSOWN	-0.007	0.103	0.471	2.125
SIZE	0.338	0.000***	0.191	5.227
REC	-0.788	0.168	0.583	1.714
INV	-1.180	0.011***	0.546	1.831
LOSS	0.004	0.986	0.485	2.060
CR	0.127	0.017***	0.647	1.545
LEVERAGE	0.303	0.447	0.600	1.668
ROA	-0.006	0.335	0.428	2.336
INDUS1	-0.119	0.765	0.357	2.802

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (β)	Sig. t	Tolerance	VIF
INDUS2	-0.426	0.315	0.273	3.657
INDUS3	-0.066	0.780	0.335	2.986
INDUS4	-0.568	0.123	0.457	2.188
INDUS5	0.182	0.496	0.838	1.193
INDUS6	0.602	0.035***	0.552	1.811
CEOIND	0.122	0.471	0.382	2.616
BDMT	-0.003	0.976	0.791	1.264
BDEXP	0.341	0.030***	0.717	1.395
BDINDP	-0.010	0.047***	0.521	1.921
ACMBET	0.287	0.339	0.732	1.365
ACEXP	-0.980	0.246	0.425	2.353

$R^2 = 0.714$ Adjusted $R^2 = 0.649$ F-statistic = 11.103 Sig. F = 0.000 *** = ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 n = 121

จากตาราง 1 ผลการทดสอบพบว่า มีค่า Sig. F เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) โดยกล่าวได้ว่า ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร เมื่อพิจารณาว่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.649 กล่าวคือ 64.9% ของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสามารถอธิบายตัวแปรอิสระทั้ง 22 ตัวแปรซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ผลการทดสอบพบว่า สัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นสูงสุด 5 อันดับแรกมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.010 ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวแปรตามนั้นสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อบริษัทมีการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นอยู่ใน 5 อันดับแรกส่งผลให้อำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ภายในบริษัทอยู่ที่บุคคลเพียงกลุ่มหนึ่งและสัดส่วนการถือครองหุ้นที่เพิ่มขึ้นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ถือหุ้นมีส่วนได้เสียกับบริษัทเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมจึงต้องให้ความสำคัญต่อการสอดส่องดูแลซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการกำกับดูแลกิจการที่ดี เนื่องจากการสอดส่องดูแลจะทำให้ผลเสียภัยอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ลดลงได้ และก่อให้เกิดกำไรสูงสุดแก่บริษัทซึ่งส่งผลให้ผู้ถือหุ้นได้รับประโยชน์และผลตอบแทนเพิ่มขึ้น บริษัทจึงให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการ โดยเฉพาะการสอดส่องดูแลกิจการที่มีผู้สอบบัญชีเป็นผู้ทำหน้าที่นั้นจึงทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถลดขอบเขตในการตรวจสอบบริษัทลงได้และความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีจะได้รับในการปฏิบัติงานตรวจสอบก็จะลดลงด้วยเช่นกัน ซึ่งส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการสอดส่องดูแลลดลง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 17

และการสัมมนาวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่ชุมชน ครั้งที่ 5

ส่วนตัวแปรลักษณะโครงสร้างความเป็นเจ้าของอีก 2 ตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ พบว่า สัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้บริหารและกรรมการและสัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบันไม่มีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการสอดคล้องดูแล นอกจากนั้นพบว่า ขนาดของบริษัท สภาพคล่อง กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี และจำนวนคณะกรรมการที่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่อัตราส่วนสินทรัพย์ต่อสินทรัพย์รวมและสัดส่วนกรรมการอิสระในคณะกรรมการมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ตัวแปรอื่นๆ ที่ใช้ในการทดสอบนั้นพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การศึกษานี้พบว่าบริษัทที่มีลักษณะการถือครองหุ้นแบบกระจุกตัวในสัดส่วนที่สูงขึ้นทำให้ผู้ถือหุ้นมีส่วนได้เสียในบริษัทสูงขึ้นตามสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ผู้ถือหุ้นจึงให้ความสำคัญต่อการสอดคล้องดูแลของบริษัท เนื่องจากการสอดคล้องดูแลช่วยลดแรงจูงใจของฝ่ายบริหารในการเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ghosh (2007) ซึ่งพบว่า บริษัทต้องการให้มีการสอดคล้องดูแลเพื่อคอยควบคุมผู้บริหารไม่ให้มีการดำเนินงานที่เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง ดังนั้น บริษัทที่มีผู้สอบบัญชีทำหน้าที่ในการสอดคล้องดูแลบริษัทจึงส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทเพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลให้ระบบการกำกับดูแลกิจการของบริษัทดีขึ้นเพื่อควบคุมให้บริษัทมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้ผู้สอบบัญชีสามารถลดขอบเขตในการตรวจสอบลงได้และความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีจะได้รับจากการดำเนินงานตรวจสอบก็จะลดลงเช่นกันส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายในการสอดคล้องดูแลของบริษัทก็จะลดลงเช่นกัน โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Mitra, Hossain and Deis (2007) ซึ่งพบว่า เมื่อผู้ถือหุ้นมีการถือครองหุ้นของบริษัทเพิ่มมากขึ้นจะส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีลดลง อีกทั้งการให้ความสำคัญกับการสอดคล้องดูแลจะส่งผลให้ความเสียหายอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ลดลงเช่นกัน ในขณะที่ผลการศึกษาของสัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้บริหารและกรรมการและสัดส่วนการถือครองหุ้นของผู้ถือหุ้นสถาบันไม่มีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ดังนั้นหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการสอดคล้องดูแลกิจการในประเทศไทยเพื่อให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยเฉพาะการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีซึ่งส่งผลให้รายงานทางการเงินของบริษัทมีการเปิดเผยต่อสาธารณชนมีความน่าเชื่อถือและส่งผลให้ข้อมูลสารสนเทศที่ผู้ถือหุ้นใช้ในการตัดสินใจมีความถูกต้องตามควรซึ่งทำให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นทั้งหมดอย่างเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. บริษัทควรนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการกำกับดูแลกิจการ โดยเฉพาะการสอดส่องดูแลกิจการเพื่อให้ลักษณะต่างๆ ของโครงสร้างความเป็นเจ้าของไม่ส่งผลกระทบต่อ การสอดส่องดูแลของบริษัทซึ่งจะนำความเสียหายอันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์มาสู่ผู้ถือหุ้นทั้งหมด โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนั้นจะลดต้นทุนตัวแทนอื่นๆ ซึ่งจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นกระจุกตัวในระดับที่สูงจะให้ความสำคัญแก่การสอดส่องดูแลอย่างสม่ำเสมอเนื่องจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีส่วนได้เสียกับบริษัทเป็นจำนวนมากส่งผลให้บริษัทมีการสอดส่องดูแลเป็นประจำ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงสามารถลดขอบเขตการตรวจสอบลงได้และความเสี่ยงจากการปฏิบัติงานตรวจสอบก็จะลดลงเช่นกันจึงส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการสอดส่องดูแลลดลง

2. สำนักงานสอบบัญชีสามารถพิจารณาความแตกต่างของโครงสร้างความเป็นเจ้าของในลักษณะต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแก่ผู้สอบบัญชีโดยพิจารณาจากความสำคัญของการกำกับดูแลกิจการ โดยบริษัทที่นำการสอดส่องดูแลกิจการที่ดีมาปฏิบัติแสดงให้เห็นว่า บริษัทมีการควบคุมการดำเนินงานส่งผลให้ผู้สอบบัญชีสามารถกำหนดแนวทางในการตรวจสอบเพื่อให้การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีมีประสิทธิภาพ ซึ่งพบว่า บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นกระจุกตัวในระดับที่สูงจะให้ความสำคัญแก่การสอดส่องดูแลส่งผลให้ผู้สอบบัญชีสามารถลดขอบเขตการปฏิบัติงานการตรวจสอบได้ และความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีจะได้รับจากการปฏิบัติงานก็จะลดลงเช่นกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะบริษัทในกลุ่ม SET100 และกลุ่มธุรกิจขนาดกลางหรือเอ็ม เอ ไอเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งถัดไปควรศึกษาบริษัททั้งหมดที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากกลุ่ม SET100 เป็นกลุ่มธุรกิจที่มีผลการดำเนินงานที่ดีซึ่งผลการศึกษาที่เกิดขึ้นดีเกินความเป็นจริงกว่าภาพโดยรวมของบริษัททั้งหมดในประเทศไทย

2. ผู้ที่สนใจศึกษาอาจมีการศึกษาถึงลักษณะการทำงานของกลไกอื่นๆ นอกเหนือจากการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่จะช่วยในการกำกับดูแลและสอดส่องการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหารรวมถึงผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่มีอำนาจในการควบคุม นอกจากนี้ผู้ที่สนใจศึกษาอาจจะศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับค่าบริการอื่นๆ (Non-Audit Fees) เพื่อศึกษาว่าการให้บริการอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการให้บริการสอบบัญชียังมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างความเป็นเจ้าของหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2552). การกำกับดูแลเพื่อสร้างมูลค่ากิจการ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร, บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- นวพร พงษ์ตันตกุล. (2546). โครงสร้างการเป็นเจ้าของและคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบัญชี, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พยอม สิงห์แสน. (2544). การสอบบัญชี. กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ ชวนพิมพ์. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2551). คู่มือ AGM Checklist [THAI].(Online).http://www.sec.or.th/CG/Content_0000000088.jsp?categoryID=CAT0000242&lang=th, 2 ตุลาคม 2552.
- ADB. (2000a). Corporate governance and finance in East Asia: A study of Indonesia, Republic of Korea, Malaysia, Philippines and Thailand. Asia Development Bank. Vol.1 (A consolidated report).
- ADB. 2000b. Corporate governance and finance in East Asia: A study of Indonesia, Republic of Korea, Malaysia, Philippines and Thailand. Asia Development Bank. Vol.2 (Country Studies).
- Burkart, M. & Panunzi, F. (2006). Agency conflicts, ownership concentration, and legal shareholder protection. *Journal of Financial Intermediation*, 15, 1-31.
- Claessens, S., Djankov, S., & Lang, L. H.P. (2000). The separation of ownership and control in East Asian Corporations. *Journal of Financial Economics*, 58, 81-112.
- Ghosh, S. (2007). External Auditing, Managerial Monitoring and Firm Valuation: An Empirical Analysis for India. *International Journal of Auditing*, 11, 1-15.
- Jensen, M. C. & Meckling, W. M.. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3, 305-360.
- Mitra, S., Hossain, M., & Deis, D. R.. (2007). The empirical relationship between ownership characteristics and audit fees. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 28(3), 257-285.
- Wong, Y. J., Chang, S. C., & Chen, L. Y. (2010). Does a Family-controlled Firm Perform Better in Corporate Venturing?. *Corporate Governance, An International Review*.

Yoshikawa, T. & Rasheed, A. A. (2010). Family Control and Ownership Monitoring in Family-Controlled Firms in Japan. *Journal of Management Studies*, 47.

